УДК 349.4

М. В. ТРОЦЬКА,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного, господарського та екологічного права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ЯК ОБ'ЄКТИ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

У статті розглянуто питання, що стосується правового регулювання природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення. Проаналізовано положення Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», поресурсових нормативно-правових актів та їх взаємозв'язок між собою. Авторка зазначає, що внесення змін до одних нормативно-правових актів та відсутність таких змін в інших, нечіткість формулювань не дає можливості повною мірою зрозуміти правовий режим відповідних об'єктів.

Ключові слова: ресурси, природні ресурси, класифікація природних ресурсів, природні ресурси загальнодержавного значення, природні ресурси місцевого значення.

Постановка проблеми. Природні ресурси – це частини природних об'єктів, що використовуються для задоволення відповідних потреб людей, мають різне призначення та цінність для суспільства. Вони визначаються певними показниками, зокрема місцем знаходження природних ресурсів, їх поширенням на відповідній території, здатністю до відтворення і т. д.

Усі природні ресурси мають суттєве значення за своїми властивостями та характеристиками. Але якщо їх класифікувати за ступенем важливості, необхідності та корисності у життєдіяльності людей, то їх можна розділити на природні ресурси загальнодержавного та місцевого значення. Дослідження вказаної класифікації має важливе значення в розумінні правового режиму використання та охорони таких ресурсів.

Мета даної роботи – дослідження специфіки природних ресурсів, які віднесено законодавцем до тієї чи іншої групи, з вивченням норм законодавства та наукових поглядів з цієї проблематики. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити взаємопов'язані **завдання:** 1) дослідити перелік природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення за Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища»; 2) вивчити положення поресурсового законодавства щодо природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення; 3) зіставити норми Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та поресурсового законодавства між собою з формулюванням відповідних висновків; 4) проаналізувати наукові дослідження у сфері окресленої проблематики.

Об'єктом даного дослідження є система відносин, закріплена сукупністю правових норм, що регулюють правовий режим природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення. **Предметом** дослідження є безпосередньо аналіз правових проблем класифікації природних ресурсів на об'єкти загальнодержавного та місцевого значення.

Аналіз останніх досліджень. У сфері окресленої проблематики здійснювали свої дослідження ряд авторів, зокрема В. І. Андрейцев, А. П. Гетьман, І. І. Каракаш, О. О. Погрібний, С. В. Размєтаєв, О. М. Ткаченко, Ю. С. Шемшученко, М. В. Шульга та ін., але у їх працях було не досить повно розглянуто питання саме щодо поділу природних ресурсів за їх значенням, особливості такого поділу та узгодженості норм законодавства при врегулювання вказаного аспекту.

Виклад основного матеріалу. За ч. 1 ст. 39 «Природні ресурси загальнодержавного і місцевого значення» Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [1, ст. 546] до природних ресурсів загальнодержавного значення належать: а) територіальні та внутрішні морські води; б) природні ресурси континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони; в) атмосферне повітря; г) підземні води; д) поверхневі води, що знаходяться або використовуються на території більш як однієї області; е) лісові ресурси державного значення; є) природні ресурси в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення; ж) дикі тварини, які перебувають у стані природної волі в межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, інші об'єкти тваринного світу, на які поширюється дія Закону України «Про тваринний світ» і які перебувають у державній власності, а також об'єкти тваринного світу, що у встановленому законодавством порядку набуті в комунальну або

приватну власність і визнані об'єктами загальнодержавного значення; з) корисні копалини, за винятком загальнопоширених.

За ч. 2: законодавством України можуть бути віднесені до природних ресурсів загальнодержавного значення й інші природні ресурси.

Відповідно до ч. 3: до природних ресурсів місцевого значення належать природні ресурси, не віднесені законодавством України до природних ресурсів загальнодержавного значення.

Тобто на законодавчому рівні передбачається перелік природних ресурсів загальнодержавного значення, серед яких є диференційовані: водні об'єкти (територіальні та внутрішні морські води, підземні води, поверхневі води, що знаходяться або використовуються на території більш як однієї області), атмосферне повітря, лісові ресурси, дикі тварини, корисні копалини, а також ті, які визначаються через територіальну належність, а саме знаходяться в межах континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, відповідних територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Окрім того, цей перелік не є вичерпним і може бути доповнений іншими складовими.

Щодо природних ресурсів місцевого значення, то законодавець зазначив, що такими є всі ті об'єкти, які не відносяться до категорії загальнодержавних.

Тобто для чіткого розмежування досліджуваних понять необхідно визначити, які саме об'єкти належать до тієї чи іншої категорії і чому саме туди відносяться. З урахуванням цього звернімося до ресурсового законодавства, що визначає правовий режим відповідних природних ресурсів, на предмет визначення того, які об'єкти мають загальнодержавне значення, а які ні, зіставимо та проаналізуємо відповідні положення.

Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 5 Водного кодексу України [2, ст. 189] (далі – ВК України) до водних об'єктів загальнодержавного значення належать: 1) внутрішні морські води, територіальне море, а також акваторії морських портів; 2) підземні води, які є джерелом централізованого водопостачання; 3) поверхневі води (озера, водосховища, річки, канали), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також їх притоки всіх порядків; 4) водні об'єкти в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також віднесені до категорії лікувальних.

Якщо порівнювати перелік водних об'єктів, що мають загальнодержавне значення, за Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» та ВК України, то можна прийти до таких висновків. По-перше, перелік водних об'єктів, що мають загальнодержавне значення, за Законом є вужчим, ніж перелік, який передбачається ВК України. Зокрема, за Кодексом до такого переліку також належать акваторії морських портів, підземні води, але лише ті, які є джерелом централізованого водопостачання, водні об'єкти, що віднесені до категорії лікувальних та ті, що знаходяться в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

Розглянемо, що являють собою ці складові і чому саме їх відносять до природних ресурсів загальнодержавного значення.

А саме: за ст. 6 Закону України «Про державний кордон України» [3, ст. 5] до внутрішніх вод України належать: 1) морські води, розташовані в бік берега від прямих вихідних ліній, прийнятих для відліку ширини територіального моря України; 2) води портів України, обмежені лінією, яка проходить через постійні портові споруди, які найбільше виступають у бік моря; 3) води заток, бухт, губ і лиманів, гаваней і рейдів, береги яких повністю належать Україні, до прямої лінії, проведеної від берега до берега в місці, де з боку моря вперше утворюється один або кілька проходів, якщо ширина кожного з них не перевищує 24 морських миль; 4) води заток, бухт, губ і лиманів, морів і проток, що історично належать Україні; 5) обмежена лінією державного кордону частина вод річок, озер та інших водойм, береги яких належать Україні[1].

Тобто поняття внутрішніх морських вод – це збірне поняття, яке складається із водних об'єктів, що мають певне територіальне розташування, а саме в межах території України, з посиланням на ст. 1 зазначеного вище Закону.

Щодо територіального моря, то за ст. 5 Закону України «Про державний кордон України» до територіального моря України належать прибережні морські води шириною 12 морських миль, відлічуваних від лінії найбільшого відпливу як на материку, так і на островах, що належать Україні, або від прямих вихідних ліній, які з'єднують відповідні точки. За абз. 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону державний кордон України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, встановлюється: на морі – по зовнішній межі територіального моря України.

Звідси по зовнішній межі територіального моря встановлюється державний кордон, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

[1] Також визначення внутрішніх морських вод зазначається в Правилах охорони внутрішніх морських вод і територіального моря України від забруднення та засмічення (п. 3) [4].

Тобто внутрішні морські води та територіальне море, з одного боку, мають важливе значення за якісним складом самих вод, з яких вони складаються, а з іншого – при визначенні кордонів території держави, на яку поширюється її суверенітет.

Стосовно акваторій морських портів, то за ст. 1 Закону України «Про морські порти України» [5, ст. 65] акваторія морського порту (портова акваторія) – визначена межами частина водного об'єкта (об'єктів), крім суднового ходу[1], призначена для безпечного підходу, маневрування, стоянки і відходу суден.

Законодавець до водних об'єктів загальнодержавного значення відносить їх частини, що є важливими саме при здійсненні відповідної діяльності суден.

Наступною складовою в переліку водних об'єктів загальнодержавного значення за ВК України є підземні води, які є джерелом централізованого водопостачання[2]. Звідси до цієї категорії вод належать ті, які знаходяться під землею та які використовуються у централізованому водопостачанні.

За ст. 1 ВК України води підземні – води, що знаходяться нижче рівня земної поверхні в товщах гірських порід верхньої частини земної кори в усіх фізичних станах[3].

Окрім того, за п. 1.5.2 Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ питних і технічних підземних вод підземні води розділяються на питні та технічні: питні підземні води – підземні води, що призначені для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення, а також харчової промисловості та тваринництва; якісні характеристики питних підземних вод у природному стані або після спеціальної водопідготовки повинні відповідати вимогам, установленим відповідними державними стандартами, нормативами екологічної безпеки водокористування і санітарними нормами.

Щодо централізованого водопостачання, то за ст. 1 Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» [7, ст. 112] централізоване питне водопостачання – господарська діяльність із забезпечення споживачів питною водою за допомогою комплексу об'єктів, споруд, розподільних водопровідних мереж, пов'язаних єдиним технологічним процесом виробництва та транспортування питної води.

Тобто до вод, які є джерелом централізованого водопостачання, належать ті, що: а) знаходяться нижче рівня земної поверхні; б) призначені для задоволення відповідних потреб (питних та господарсько-побутових); в) відповідають вимогам, установленим відповідними державними стандартами, нормативами екологічної безпеки водокористування і санітарними нормами.

Ще однією складовою, яка відноситься до водних об'єктів загальнодержавного значення, є поверхневі води (озера, водосховища, річки, канали), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також їх притоки всіх порядків.

За ст. 1 ВК України води поверхневі – води різних водних об'єктів, що знаходяться на земній поверхні. Водний об'єкт – природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, річка, озеро, водосховище, ставок, канал, водоносний горизонт) (ст. 1 ВК України). Тобто поверхневі води, які мають загальнодержавне значення, – це природно чи штучно створені складові довкілля, що виходять за межі однієї області та притоки всіх порядків.

Останніми в переліку водних об'єктів загальнодержавного значення за ВК України є водні об'єкти в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також віднесені до категорії лікувальних. Хоча фактично цей пункт включає в себе дві складові: а) водні об'єкти в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення та б) водні об'єкти, що віднесені до категорії лікувальних.

Відповідно до ч. 2 ст. 3 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [8, ст. 508] заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва залежно від їх екологічної і наукової, історико-культурної цінності можуть бути загальнодержавного або місцевого значення.

Тобто в зазначеному вище Законі передбачається перелік об'єктів природно-заповідного фонду, які можуть бути з урахуванням ряду факторів як загальнодержавного, так і місцевого значення. Саме водні об'єкти, що знаходяться в межах територій природно-заповідного фонду, які мають загальнодержавне значення, також мають таке значення. Окрім того, до цієї складової можна приєднати ще однин елемент із переліку природних ресурсів загальнодержавного значення як природні ресурси в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення. Тобто до таких належать не просто

[1] Судновий хід – водний простір, призначений для транзитного руху суден між портами, позначений на місцевості і на карті та визначений засобами навігаційного обладнання (ст. 1 Закону України «Про морські порти України»).

[2] Хоча за ст. 39 «Про охорону навколишнього природного середовища» до об'єктів загальнодержавного значення належать підземні води без будь-якої конкретизації.

[3] Таке ж визначення підземних вод міститься в Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ питних і технічних підземних вод (п. 1.5.2) [6, ст. 388].

водні, а й інші об'єкти, які знаходяться в межах зазначених вище об'єктів природно-заповідного фонду.

Що стосується водних об'єктів, які віднесені до категорії лікувальних, то за ч. 1 ст. 62 ВК України водні об'єкти, що мають природні лікувальні властивості, належать до категорії лікувальних, якщо їх включено до спеціального переліку.

Тобто це такі об'єкти, що належать до спеціального переліку та мають лікувальні властивості.

Щодо порядку віднесення водних об'єктів до категорії лікувальних, то за ч. 2 ст. 62 ВК України перелік водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних, із зазначенням запасів вод та їх лікувальних властивостей, а також інших сприятливих для лікування і профілактики умов, затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері розвитку водного господарства.

На сьогодні постановою КМ України затверджено перелік водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних [9].

Тобто порядок віднесення водних об'єктів до категорії лікувальних складається із таких елементів: а) наявність подання відповідних уповноважених органів щодо водних об'єктів, які мають лікувальні властивості; б) затвердження КМ України їх переліку.

Отже, при дослідженні водних об'єктів, які законодавцем визнаються як ті, що мають загальнодержавне значення, то це водні об'єкти, які мають важливе значення або за територіальною належністю, або за своїми якісними показниками.

Окрім того, при порівнянні ст. 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та ст. 5 ВК України можна зазначити, що перелік, який передбачено у ВК України, є більш чітко сформульований та конкретизований.

Одним із об'єктів, який відноситься до природних ресурсів загальнодержавного значення, є лісові ресурси.

За ч. 1 ст. 6 Лісового кодексу України (далі – ЛК України) [14, ст. 99] лісовими ресурсами є деревні, технічні, лікарські та інші продукти лісу, що використовуються для задоволення потреб населення і виробництва та відтворюються у процесі формування лісових природних комплексів.

До лісових ресурсів також належать корисні властивості лісів (здатність лісів зменшувати негативні наслідки природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, запобігати забрудненню навколишнього природного середовища та очищати його, сприяти регулюванню стоку води, оздоровленню населення та його естетичному вихованню тощо), що використовуються для задоволення суспільних потреб (ч. 2 ст. 6 ЛК України).

Відповідно до п. «б» ч. 2 ст. 4 Закону України «Про рослинний світ» [15, ст. 198] до природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення належать лісові ресурси державного значення[1].

На противагу законодавству, яке вже втратило чинність[2], при дослідженні норм чинного законодавства на предмет того, що являють собою лісові ресурси державного значення, можна зазначити, що у ньому не визначається, які саме об'єкти відносяться до цієї категорії. У зв'язку з цим необхідно норми чинного законодавства привести у певну відповідність між собою, або внести зміни до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» стосовно цього формулювання, або визначитися, які саме лісові ресурси є державного значення.

Поряд із вже зазначеними природними об'єктами визначається такий, як дикі тварини. А саме ті, які перебувають у стані природної волі в межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, інші об'єкти тваринного світу, на які поширюється дія Закону України «Про тваринний світ» [16, ст. 97] і які перебувають у державній власності, а також об'єкти тваринного світу, що у встановленому законодавством порядку набуті в комунальну або приватну власність і визнані об'єктами загальнодержавного значення. При аналізі зазначеного положення можна прийти до висновку, що дикі тварини (інші об'єкти тваринного світу, на які поширюється дія Закону України «Про тваринний світ»[3]) мають загальнодержавне значення при наявності: а) відповідного стану перебування (природної волі); б) територіальної належності (в межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони); в) права державної, комунальної чи приватної власності на них; г) визнання їх такими.

---

[1] Також у цій статті визначаються й інші природні рослинні ресурси загальнодержавного значення.

[2] Порядок справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду [12, ст. 997]; Інструкція про порядок установлення лімітів на використання лісових ресурсів державного значення [13].

[3] За ст. 3 Закону України «Про тваринний світ» об'єктами тваринного світу, на які поширюється дія цього Закону, є: дикі тварини; частини диких тварин (роги, шкіра тощо); продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск тощо).

Корисні копалини, за винятком загальнопоширених, також входять до досліджуваного переліку. За ст. 6 Кодексу України про надра [17, ст. 340] корисні копалини за своїм значенням поділяються на корисні копалини загальнодержавного і місцевого значення. Віднесення корисних копалин до корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Кабінетом Міністрів України затверджено перелік корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення [18].

Тобто корисні копалини розділяються на загальнодержавного та місцевого значення на підставі затвердженого переліку. Окрім вже зазначених понять використовується також поняття «загальнопоширені» корисні копалини, якого у статтях Кодексу України про надра немає. Воно зазначається, наприклад, у Порядку державного обліку родовищ, запасів і проявів корисних копалин: окремому обліку підлягають прояви загальнопоширених корисних копалин (п. 8). За ст. 90 Земельного кодексу України власники земельних ділянок мають право: використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, лісові насадження, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі і т. д. Як зазначається на загальнотеоретичному рівні, корисні копалини місцевого значення, власне, і є загальнопоширеними, що випливає із змісту ст. 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [19]. Аналіз правового режиму загальнопоширених корисних копалин і корисних копалин місцевого значення за Кодексом про надра, а також за ст. 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» показує, що правовий режим загальнопоширених корисних копалин тотожний правовому режиму корисних копалин місцевого значення [20]. Якщо виходити із формулювання «загальнопоширений» та провести відповідну аналогію із використанням цього поняття щодо інших об'єктів (наприклад, ст. 1 Закону України «Про курорти» [21, ст. 435]: загальнопоширені природні лікувальні ресурси), можна зазначити, що загальнопоширені корисні копалини – це ті, що поширені всюди, мають значні запаси.

З урахуванням наведеного вище можна прийти до висновку, що до корисних копалин загальнодержавного значення належать ті, які перелічені у відповідному переліку та не розповсюджені, не мають значних запасів.

Поряд із зазначеними об'єктами, що мають загальнодержавне значення, зазначається й такий, як атмосферне повітря. За ст. 1 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» [22, ст. 678] атмосферне повітря – життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, який являє собою природну суміш газів, що знаходиться за межами жилих, виробничих та інших приміщень.

Атмосферне повітря є важливим компонентом навколишнього природного середовища, про що зазначається в самому визначенні, а саме акцентуванням на його життєвій важливості. У зв'язку з цим безумовним є віднесенням цього об'єкта саме до природних ресурсів загальнодержавного значення. Причому воно повинно відповідати нормативам екологічної безпеки, а саме дотримання яких запобігає виникненню небезпеки для здоров'я людини та стану навколишнього природного середовища від впливу шкідливих чинників атмосферного повітря.

Наступним елементом у переліку природних ресурсів загальнодержавного значення за ст. 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» є природні ресурси континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони. Тобто такими об'єктами є ті, що перебувають у відповідних територіальних межах, а саме континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони.

У свою чергу, континентальний шельф – це поверхня й надра морського дна підводних районів, що примикають до берега, але перебувають поза зоною територіального моря, до глибини 200 м або за цією межею, де глибина покриваючих вод дозволяє розроблення природних багатств цих районів, а також поверхня й надра подібних підводних районів, що примикають до берегів островів (ст. 1 Конвенції про континентальний шельф [10]).

Виключна (морська) економічна зона – морські райони, зовні прилеглі до територіального моря України, включаючи райони навколо островів, що їй належать (Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України» (ст. 2) [11, ст. 152]).

Отже, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» з урахуванням зазначених вище законів визнає природні ресурси загальнодержавними, які знаходяться у межах відповідних територій (континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони).

Тобто на підставі наведеного вище можна зазначити, що до природних ресурсів загальнодержавного значення належать об'єкти, які: 1) є важливими за своїм значенням; 2) визначаються або приналежністю до відповідної території, або зазначенням через

конкретизацію; 3) можуть бути не вказані у ч. 1 ст. 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Стосовно ж природних ресурсів місцевого значення, то за ч. 3 ст. 39 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» до них належать природні ресурси, не віднесені законодавством України до природних ресурсів загальнодержавного значення.

Стосовно пересурсових нормативно-правових актів, то, наприклад, за ч. 2 ст. 5 ВК України до водних об'єктів місцевого значення належать: 1) поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області і які не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення; 2) підземні води, які не можуть бути джерелом централізованого водопостачання.

За ч. 3 ст. 4 Закону України «Про рослинний світ» до природних рослинних ресурсів місцевого значення відносяться дикорослі та інші несільськогосподарського призначення судинні рослини, мохоподібні, водорості, лишайники, а також гриби, не віднесені до природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення.

У свою чергу, відповідно до ч. 2 ст. 3 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», яка вже зазначалася раніше, перелічуються відповідні об'єкти природно-заповідного фонду, які можуть бути як загальнодержавного, так і місцевого значення.

Що стосується таких природних ресурсів, як ліс, атмосферне повітря чи об'єкти тваринного світу, то у відповідних нормативно-правових актах (Лісовий кодекс України, закони України «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ») не зазначаються положення, які стосуються природних ресурсів місцевого значення. З приводу зазначених об'єктів має місце своя специфіка. Якщо досліджувати положення Закону України «Про охорону атмосферного повітря», то там взагалі нічого не зазначається з приводу поділу цього об'єкта на відповідні категорії, і це є зрозумілим у силу його важливості. Стосовно тваринного світу, то в Законі України «Про тваринний світ» такі об'єкти при наявності відповідних ознак визначаються як такі, що мають загальнодержавне значення, і нічого не зазначається щодо такої категорії, як дикі тварини місцевого значення. При аналізі положень Лісового кодексу України на предмет відповідної класифікації, то, як вже зазначалося раніше, у них немає такого поділу на лісові ресурси державного та місцевого значення. Про що не скажеш з посиланням на деякі закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Висновки. Отже, з урахуванням зазначеного вище можна прийти до висновку, що класифікація природних ресурсів на ті, які мають загальнодержавне значення та місцеве, має свою актуальність та важливість у контексті визначення правового режиму їх використання, відтворення, охорони і т. д. Але внесення змін до одних нормативно-правових актів та відсутність таких змін в інших, нечіткість формулювань не дає можливості повною мірою зрозуміти, які саме ресурси належать до цих категорій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 №1264-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – №41. – Ст. 546.
2. Водний кодекс України від 06.06.1995 №213 // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – №24. – Ст. 189.
3. Про державний кордон України : Закон України від 04.11.1991 №1777-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №2. – Ст. 5.
4. Правила охорони внутрішніх морських вод і територіального моря України від забруднення та засмічення [Електронний ресурс] : затв. постановою КМ України від 29 лют. 1996 р. № 269. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/269-96-п.
5. Про морські порти України : Закон України від 17.05.2012 №4709-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – №7. – Ст. 65.
6. Інструкція із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ питних і технічних підземних вод : затв. наказом Держ. коміс. України по запасах корис. копалин від 04.02.2000 №23 // Офіц. вісн. України. – 2000. – №10. – Ст. 388.
7. Про питну воду та питне водопостачання : Закон України від 10.01.2002 №2918-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – №16. – Ст. 112.
8. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16.06.1992 №2456-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №34. – Ст. 502.
9. Перелік водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних [Електронний ресурс] : затв. постановою КМ України від 11 груд. 1996 р. № 1499. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1499-96-п.

10. Конвенція про континентальний шельф [Електронний ресурс] : від 29.04.1958. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_179.
11. Про виключну (морську) економічну зону України : Закон України від 16.05.1995 № 162 // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 152.
12. Порядок справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду : затв. постановою КМ України від 6 лип. 1998 р. № 1012 (втратив чинність) // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 27. – Ст. 997.
13. Інструкція про порядок установлення лімітів на використання лісових ресурсів державного значення [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва охорони навколиш. природ. середовища України від 31.03.1993 № 26 (втратив чинність). – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0024-93.
14. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.
15. Про рослинний світ : Закон України від 09.04.1999 № 591-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 22. – Ст. 198.
16. Про тваринний світ : Закон України від 13.12.2001 № 2894-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 97.
17. Про надра : Кодекс України від 27.07.1994 № 132 // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.
18. Перелік корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення [Електронний ресурс] : затв. постановою КМ України від 12 груд. 1994 р. № 827. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/827-94-п.
19. Ткаченко О. М. Щодо питання правового регулювання використання підземних вод та корисних копалин місцевого значення землевласниками та землекористувачами [Електронний ресурс] / О. М. Ткаченко. – Режим доступу: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/1439/1/Tkachenko.pdf.
20. Аграрне право України : підручник / за ред. О. О. Погрібного. – К. : Істина, 2006. – 448 с.
21. Про курорти : Закон України від 05.10.2000 № 2026-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 50. – Ст. 435.
22. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16.10.1992 № 2707-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 678.

REFERENCES

1. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha: Zakon Ukrainy vid 25.06.1991 № 1264-XII [On Environmental Protection Law of Ukraine from 25.06.1991r. № 1264-XII]. *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy – Data of Supreme Council of Ukraine*. 1991. № 41. St. 546 [in Ukrainian].
2. Vodnyi kodeks Ukrainy vid 06.06.1995 № 213 [Water Code of Ukraine of 06.06.1995 № 213]. *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy*. *– Data of Supreme Council of Ukraine.* 1995. № 24. St. 189 [in Ukrainian].
3. Pro derzhavnyi kordon Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 04.11.1991 № 1777-XII [On the border of Ukraine, Law of Ukraine of 11.04.1991 № 1777-XII]. *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine* 1992. № 2. St. 5 [in Ukrainian].
4. Pravyla okhorony vnutrishnikh morskykh vod i terytorialnoho moria Ukrainy vid zabrudnennia ta zasmichennia zatv. postanovoiu KM Ukrainy vid 29 liutoho 1996 № 269. [Rules of internal sea waters and territorial sea of Ukraine approved pollution and contamination. Resolution of the Cabinet of Ukraine of 29 February 1996 g. N 269]. *zakon3. rada.gov.ua.* Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/269-96-p [in Ukrainian].
5. Pro morski porty Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 17.05.2012 № 4709-VI [On sea ports of Ukraine Law of Ukraine from 17.05.2012 № 4709-V] *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine.* 2013. № 7. St. 65 [in Ukrainian].
6. Instruktsiia iz zastosuvannia Klasyfikatsii zapasiv i resursiv korysnykh kopalyn derzhavnoho fondu nadr do rodovyshch pytnykh i tekhnichnykh pidzemnykh vod zatv. nakazom Derzhavnoi komisii Ukrainy po zapasakh korysnykh kopalyn vid 04.02.2000 № 23 [Instructions for use classifications of reserves and mineral resources the state fund of mineral resources fields of technical and drinking underground water approved. by the State Commission of Ukraine on Mineral Resources of 04.02.2000 № 23] *Ofits. visn. Ukrainy. – Official Herald of Ukraine*. 2000. № 10. St. 388 [in Ukrainian].
7. Pro pytnu vodu ta pytne vodopostachannia: Zakon Ukrainy vid 10.01.2002 № 2918-III [On Drinking Water and Water Supply Law of Ukraine from 10.01.2002 № 2918-III] *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine.* 2002. № 16. St. 112 [in Ukrainian].

8. Pro pryrodno-zapovidnyi fond Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.06.1992 № 2456-XII [On Nature Reserve Fund of Ukraine Law of Ukraine from 16.06.1992 № 2456-XII]. *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine* 1992. № 34. St.502 [in Ukrainian].
9. Perelik vodnykh obiektiv, shcho vidnosiatsia do katehorii likuvalnykh zatv. postanovoiu KM Ukrainy vid 11 hrudnia 1996 № 1499 [The list of water bodies belonging to the categories approved treatment. Resolution of the Cabinet of Ukraine of 11 December 1996 № 1499]. *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1499-96-p [in Ukrainian].
10. Konventsiia pro kontynentalnyi shelf vid 29.04.1958 [Convention on the Continental Shelf of 29.4.1958]. *zakon5.rada.gov.ua* http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_179 [in Ukrainian].
11. Pro vykliuchnu (morsku) ekonomichnu zonu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.05.1995 № 162 [Exclusive (maritime) economic zone of Ukraine Law of Ukraine from 16.05.1995 № 162] *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine* 1995. № 21. St. 152 [in Ukrainian].
12. Poriadok spravliannia zboru za spetsialne vykorystannia lisovykh resursiv ta korystuvannia zemelnymy diliankamy lisovoho fondu zatv. Postanovoiu KM Ukrainy vid 6 lypnia 1998 № 1012 (vtratyv chynnist) [The procedure of levying the fee for special use of forest resources and land use of forest approved. KM Ukraine of 6 July 1998 № 1012 (repealed)]. *Ofits. visn. Ukrainy. – Official Herald of Ukraine.* 1998. № 27. St. 997 [in Ukrainian].
13. Instruktsiia pro poriadok ustanovlennia limitiv na vykorystannia lisovykh resursiv derzhavnoho znachennia zatv. nakazom Ministerstva okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha Ukrainy 31.03.1993 № 26 (vtratyv chynnist). [Instructions on setting limits on the use of forest resources of national importance approved. by the Ministry of Environmental Protection of Ukraine 31.03.1993 № 26 (repealed)]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0024-93 [in Ukrainian].
14. Lisovyi kodeks Ukrainy vid 21.01.1994 № 3852-XII [Forest Code of Ukraine of 21.01.1994 № 3852-XII] *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine.* 1994. № 17. St. 99 [in Ukrainian].
15. Pro roslynnyi svit: Zakon Ukrainy vid 09.04.1999 № 591-XIV [On Flora: Law of Ukraine of 04.09.1999 № 591-XIV]. *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine.* 1999. № 22. St. 198 [in Ukrainian].
16. Pro tvarynnyi svit: Zakon Ukrainy vid 13.12.2001 № 2894-III [On Wildlife Law of Ukraine of 13.12.2001 № 2894-III] *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine* 2002. № 14. St. 97 [in Ukrainian].
17. Pro nadra: Kodeks Ukrainy vid 27.07.1994 № 132 [On Subsoil: Code of Ukraine of 27.07.1994 № 132] *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine* 1994. № 36. St. 340 [in Ukrainian].
18. Perelik korysnykh kopalyn zahalnoderzhavnoho ta mistsevoho znachennia zatv. postanovoiu KM Ukrainy vid 12 hrudnia 1994 № 827. [List of mineral resources of national and local significance approved. Resolution of the Cabinet of Ukraine of 12 December 1994 № 827]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/827-94-p [in Ukrainian].
19. Tkachenko O. M. Shchodo pytannia pravovoho rehuliuvannia vykorystannia pidzemnykh vod ta korysnykh kopalyn mistsevoho znachennia zemlevlasnykamy ta zemlekorystuvachamy [On the issue of legal regulation of groundwater and mineral resources of local significance landowners and land users]. *dspace.nulau.edu.ua*. Retrieved from http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/1439/1/Tkachenko.pdf [in Ukrainian].
20. Pohribnoho O. O. (Eds.) (2006) *Ahrarne pravo Ukrainy: Pidruchnyk [Ukraine Agrarian Law: Textbook]*. Kiev. Istyna [in Ukrainian].
21. Pro kurorty: Zakon Ukrainy vid 05.10.2000 № 2026-III [On the resorts: Law of Ukraine of 05.10.2000 № 2026-III]. *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine.* 2000. № 50. St. 435 [in Ukrainian].
22. Pro okhoronu atmosfernoho povitria vid 16.10.1992 № 2707-XII [On Air Protection from 16.10.1992 № 2707-XII]. *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine.* 1992. № 50. St. 678 [in Ukrainian].

М. В. ТРОЦКАЯ

кандидат юридических наук, доцент кафедры гражданского, хозяйственного
и экологического права Полтавского юридического института
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ КАК ОБЪЕКТЫ ОБЩЕГОСУДАРСТВЕННОГО И МЕСТНОГО ЗНАЧЕНИЯ

В статье рассмотрен вопрос, касающийся правового регулирования природных ресурсов общегосударственного и местного значения. Проанализированы положения Закона Украины «Об охране окружающей природной

среды», пересурсовых нормативно-правовых актов и их взаимосвязь между собой. Автор отмечает, что внесение изменений в одни нормативно-правовые акты и отсутствие таких изменений в других, нечеткость формулировок не дает возможности в полной мере понять правовой режим соответствующих объектов.

Ключевые слова: ресурсы, природные ресурсы, природные ресурсы общегосударственного значения, природные ресурсы местного значения.

M. V. TROTSKA

Candidate of Legal Sciences, Assistant Professor of the Department of Civil, Commercial and Environmental Law of Poltava Law Institute of Yaroslav the Wise National Law University

NATURAL RESOURCES AS OBJECTS OF NATIONAL AND LOCAL SIGNIFICANCE

Problem setting. Natural resources are a part of the natural objects that are used to meet relevant needs of people, have different meanings and value to society. It is defined by certain parameters, including location of natural resources, their occurrence in the territory, ability to reproduction, etc.

All natural resources are essential for their properties and characteristics. But if they are classified according to the degree of importance, necessity and usefulness in the vital activity of people, they can be divided into natural resources of national and local significance. The research of the indicated classification is important to understand a legal regime of use and protection of such resources.

Analysis of resent researches and publications. A number of authors have inquired into the outlined question, in particular V. I. Andreitsev, A. P. Hetman, I. I. Karakash, O. O. Pohribnyi, S. V. Razmetaiev, O. M. Tkachenko, Yu. S. Shemshuchenko, M. V. Shulha, etc.

Article's main body. The legislation provides for a list of the natural resources of national and local significance in the Law of Ukraine «On Environmental Protection» and relevant legislation concerning each kind of resources. Water bodies (territorial and inland marine waters, groundwater, surface water that are situated or used in more than one region), air, forests, wild animals, minerals are differentiated among them, as well as those defined by territorial affiliation, namely being situated within the continental shelf and exclusive (maritime) economic zone, respective territories and objects of natural reserve fund. This list is not exhaustive and may be supplemented by other components.

Conclusions and prospects for the development. Based on the stated above, it can be concluded that the classification of natural resources to those of national and local significance has its relevance and importance in the context of defining a legal regime of their use, reproduction, protection, etc. But amendments to particular legislative acts and lack of such amendments in others, obscurity in the wording do not make it impossible to understand fully what resources belong to these classes.

Key words: resources, natural resources, classification of natural resources, natural resources of national significance, natural resources of local significance.

Троцька М. В. Природні ресурси як об'єкти загальнодержавного та місцевого значення [Електронний ресурс] / М. В. Троцька // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2016. – №1 (6). – Режим доступу: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/Trotska6.pdf.